

УДК 327(477+479.22)”654”

ГРУЗІЯ-УКРАЇНА: КУЛЬТУРНО-ГУМАНІТАРНИЙ МІЖДЕРЖАВНИЙ ДІАЛОГ (1991–2009 рр.)

У статті проаналізовані та виокремлені головні напрямки розвитку співробітництва між Грузією та Україною у культурно-гуманітарній сфері після розпаду Радянського Союзу та утворення двох незалежних держав – Грузії та України. Зокрема в галузях науки, освіти, культури, мистецтва, спорту і туризму.

Ключові слова: Грузія, Україна, українсько-грузинські відносини, культурно-гуманітарне співробітництво.

Повсякденні відносини між двома країнами складаються на рівні взаємодії двох суспільств, або інакше кажучи, на міжособистісних контактах українців та грузинів, розвитку чому сприяє відповідна державна політика та державне сприяння розвитку взаємодії в культурно-гуманітарній сфері двох країн, зокрема в галузях науки, освіти, культури, мистецтва, спорту і туризму.

Актуальність теми дослідження визначається беззаперечним твердженням, що сьогодення двох держав це, передусім, добре ставлення одне до одного українців і грузинів. Або інакше кажучи, це необхідність розвитку тісної взаємодії у культурно-гуманітарній сфері. Оскільки для розвитку і зміцнення відносин дружби між двома державами, заснованих на взаємній допомозі, суверенній рівності і невтручанні у внутрішні справи, необхідне існування сприяння розвитку співробітництва в галузі науки, освіти, культури, мистецтва, спорту і туризму, молодіжного обміну, а також засобів масової інформації.

Одним із стратегічних пріоритетів у відносинах між Грузією та Україною є розширення культурно-гу-

**ФУРСА А.О.,
здобувач,
помічник ректора
з адміністративно-
організаційних
питань
Дипломатичної
академії України
при Міністерстві
закордонних справ
України**

манітарного співробітництва, що реалізується шляхом удосконалення двосторонньої договірно-правової бази у цій сфері; розвитку прямих зв'язків між науково-освітніми, культурно-освітніми, культурно-мистецькими організаціями та установами двох країн; надання державної підтримки реалізацій найбільш значущих культурних ініціатив; сприяння роботі культурно-інформаційних та культурно-гуманітарних центрів; підтримка діяльності національних громад та ін. Особливо цей напрям в українсько-грузинських відносинах набув актуальності після кольорових революцій, коли два народи стали більш близькі емоційно, а держави – політично.

Мета даного дослідження полягає в тому, щоб виокремити та проаналізувати головні напрями розвитку культурно-гуманітарного співробітництва між Грузією та Україною та проблеми, що виникали у цій сфері.

Після визнання Грузією незалежності України (12 грудня 1991 року) та встановлення дипломатичних відносин (22 липня 1992 року) однією з ключових задач для двох незалежних країн була необхідність сприяти розвитку національної культури і освіти, підтримання контактів із діаспорою зокрема шляхом договірно-правового оформлення співробітництва Грузії і України в галузях культури, освіти та науки шляхом укладання як міжурядових угод, так і прямих угод між міністерствами, відомствами, науковими установами і навчальними закладами; сприяти встановлення прямих зв'язків між установами культури, освіти, науки та інформації, враховуючи наявні можливості двох держав; заохочувати обмін фахівцями різних галузей культури та науки, художніми колективами, виставками, книгами, інформації про внутрішню та зовнішню політику двох держав.

У культурно-гуманітарній сфері Грузії та Україні від початку встановлення міждержавних відносин вдалося створити дієву договірно-правову базу, зокрема було укладено п'ять базових міжурядових угод:

1. Угода між Урядом України і Урядом Республіки Грузія про культурне співробітництво (13.04.1993 р.);
2. Угода між Урядом України та Урядом Грузії про співробітництво в галузі освіти (31.08.1996 р.);
3. Угода між Урядом України та Урядом Грузії про співробітництво в галузі молодіжної політики (05.11.1996 р.);
4. Угода між Урядом України та Урядом Грузії про співробітництво в галузі туризму (28.10.1997 р.);

5. Угода між Кабінетом міністрів України і Виконавчою владою Грузії про взаємне визнання та еквівалентність документів про освіту і вчені (науково-педагогічні) звання (17.07.2002 р.).

На міжвідомчому рівні між Україною та Грузією в культурно-гуманітарній сфері також укладено низку двосторонніх угод:

1. Угода між Міністерством у справах молоді і спорту України і Спортивним комітетом у справах молоді і спорту Республіки Грузія про співробітництво в галузі спорту (13.04.1993 р.);
2. Угода між Міністерством оборони України та Міністерством оборони Грузії про співробітництво у галузі військової освіти (18.06.2003 р.);
3. Протокол між Державним комітетом у справах охорони державного кордону України і Державним департаментом охорони державного кордону Грузії про співробітництво в галузі культури і спорту між Прикордонними військами України та Грузії (14.02.1997 р.);
4. Угода між Міністерством закордонних справ України та Міністерством закордонних справ Грузії про підготовку дипломатичних працівників (04.04.2006 р.).

Одним із напрямів розвитку грузинсько-українських культурно-гуманітарних відносин є діяльність діаспор. Усі питання, пов'язані із захистом прав української та грузинської громад, забезпечення їх етнокультурних, мовних та інших потреб регулюється ст.9 Договору про дружбу, співробітництво та взаємодопомогу між Україною та Грузією, що був підписаний 13 квітня 1993 року. У вказаній статті Договору зазначається: “Сторони забезпечують захист етнічної, культурної, мовної та релігійної самобутності національних меншин на своїй території і створюють умови для її збереження і розвитку”¹.

Перед розпадом СРСР за офіційним переписом населення Грузії в 1989 року в Грузії проживало 52,4 тисячі українців, а під час перепису населення у січні 2002 року чисельність українців в країні склало лише 7 тисяч осіб (приблизно 0,2 % від усього населення Грузії). Українці входять в першу десятку етнічних груп, які проживають на території Грузії. Більше половини українців Грузії (53,4 %) вважає українську мову своєю рідною².

Останній перепис населення 2002 року проводився дуже неякісно, до багатьох українських родин перепис взагалі не дійшов. Тільки в Тбілісі мешкало орієнтовно 7 тисяч українців, а загалом українська діаспора складала десь 18-22 тисяч

чоловік. Поясненням різкого зменшення чисельності української діаспори в Грузії можуть такі фактори, як криза у соціально-політичній сфері, складна економічна ситуація, події грудня 1991 р. – серпня 1992 р., що призвели до громадянської війни в Грузії (з грудня 1991 року грузинсько-осетинський конфлікт, з серпня 1992 року грузино-абхазський конфлікт). Ці фактори призвели до визначення українців свого власного вибору у подальшому житті. Частина з них виїхала на Батьківщину, зокрема молодь, а в країні залишилися переважно люди похилого віку та жінки (орієнтовно 70% від усієї української діаспори)³.

Українці, що залишилися у Грузії були охочими до об'єднання і створення громадської організації для задоволення своїх мовних, культурних, освітніх та інших потреб. Відтак в Грузії було зареєстровано низку громадських організацій:

1. Асоціація українців Грузії „Рушник” – 3 листопада 2006 року, м.Тбілісі, 500 чоловік;
2. Асоціація українців Квемо-картлійського регіону ім. Лесі Українки – 29 грудня 1998 року, м.Руставі, 600 чоловік;
3. Асоціація українців – мешканців Грузії – 15 липня 1992 року, м.Тбілісі, 2468 членів;
4. Благодійна спілка українців-біженців з Абхазії „Відродження”;
5. Грузинсько-українська культурно-просвітницька організація „Золоте Руно” - 2004 рік, м.Поті, 150 чоловік;
6. Грузинсько-українська культурно-просвітницька організація „Єдність” - 13 вересня 2005 року, м.Батумі, 800 чоловік;
7. Міжнародна культурно-благодійна та науково просвітня спілка української громади Грузії „Дніпро” – 7 березня 2003 року, в м.Тбілісі та регіонах, 1500 чоловік;
8. Міжнародний український центр дружби і культури „Світлиця”;
9. Союз Українок Грузії “Берегиня”;
10. Союз українок Грузії; Українська жіноча рада в Грузії – 10 травня 2001 року, м.Тбілісі, 70 чоловік;
11. Українське культурно-освітнє товариство; Фонд розвитку українсько-грузинської школи № 41 ім. М.Грушевського;
12. Союз журналістів «Будинок грузинсько-української преси та книги» – 10 березня 2006 року, м.Тбілісі, 25 чоловік;
13. Грузино-українська асоціація «Дружба» – 1996 рік, м. Кутаїсі, 2000 чоловік;

14. Союз українських педагогів Грузії «Освітняни» – 15 березня 2006 року, м.Тбілісі, 50 чоловік.

Координує діяльності вказаних громад Координаційна Рада українців Грузії, в рамках якої виходить малим тиражем 1-2 рази на рік газета «Український вісник»⁴.

Першим та найбільш потужним на території Грузії стало громадське об'єднання українців – Асоціація українців – мешканців Грузії. 01 липня 1992 р. в актовому залі Інституту грузинської літератури, за сприяння ведучого наукового співробітника цього ж інституту доктора філологічних наук Володимира Чередниченка зібралось 200 українців з різних міст Грузії. Збори обрали ініціативну групу в складі: М. Бориса, І. Кущука, В. Протошака, В. Чередниченка, Р. Шевченка. Групі було доручено розробити статут майбутньої української громадської організації, а також підготувати і провести 15 липня 1992 р. установчі збори. На цих зборах була створена Асоціація українців-мешканців Грузії, затверджено статут і обрані керівні органи Асоціації. Першим керівником Асоціації було обрано В. Чередниченка. Пізніше керівниками Асоціації були О. Вергуленко (1993-1994 рр.), а з травня 1994 року головою Асоціації було обрано М.Бориса. З березня 1995 року було створено культурно-освітній центр Асоціації, в рамках якого діють Бібліотека (6 тисяч книг), юридична консультація і медичний кабінет, комітет ветеранів війни, жіноча рада і молодіжний сектор; дитячі гуртки і студії різного спрямування, зокрема вокальний ансамбль “Сонечко” та хореографічний ансамбль “Червона калина”⁵.

Авторитетним центром розвитку українства в Грузії є Тбіліська публічна школа № 41 ім. М. Грушевського та об'єднані навколо школи українські громадські організації. Школа розпочала свою діяльність у вересні 1999 року. Склад педагогічного колективу формується із представників української діаспори.

Плідно працює Міжнародна культурно-благодійна та науково просвітницька спілка української громади Грузії „Дніпро” створена 07 березня 2003 року, яка займається науково-дослідною роботою з вивчення і дослідження історії українсько-грузинських відносин, відкриття маловідомих сторінок українсько-грузинських взаємовідносин, популяризації української тематики в Грузії. Спілка працює в більшості регіонів Грузії, реалізує проекти з вшанування пам'ятних місць, пов'язаних з перебуванням видатних українців в Грузії, перших дипломатичних місій УНР в Грузії⁶.

Для підтримки української діаспори в Грузії Україною була прийнята Державна програма співпраці із закордонними українцями впродовж 2006-2010 років. В рамках цієї програми 150 грузинських юнаків і дівчат – етнічних українців – було направлено на безкоштовне навчання до вищих учбових закладів України⁷.

Що стосується етнічних грузин в Україні, то за даними Всеукраїнського перепису населення у 1989 році етнічних грузин в Україні було 23,5 тисяч, за даними перепису населення у 2001 році в Україні їх проживало вже понад 34 тисяч (приблизно 0,07% від усього населення). Найбільша кількість етнічних грузин мешкає в Донецькій (7,2 тис. осіб), Харківській (4,4 тис.), Запорізькій – (3,9 тис.), Одеській – (2,8 тис.), Луганській – (2,5 тис.) областях та місті Києві – 2,4 тис.⁸. На відміну від української меншини в Грузії, існує тенденція стрімкого зростання кількості грузинської меншини в Україні. З них рідною мовою вважають грузинську мову – 36,7 %; українську мову – 8,2 %; російську мову – 54,4.

Для задоволення етнокультурних потреб грузин в Україні діє низка національно-культурних товариств. Їхня головна мета – сприяння всебічному співробітництву між народами України та Грузії, збереження і розвиток національної культури та освіти, традицій і звичаїв. Серед них слід відзначити: Асоціацію грузин України «Іберелі» (м. Київ), Національне громадське об'єднання Грузії (м. Харків), Кримську грузинську общину (м. Сімферополь, АР Крим), Грузинське національно-культурне товариство «Сакартвелло» (м. Одеса), Грузинське товариство ім. Шота Руставелі (м. Запоріжжя), Дніпропетровський обласний центр грузинської культури «Сакартвелло» (м. Дніпропетровськ), Дніпропетровську обласну громадську організацію «Еріс Ертоба» (м. Дніпропетровськ), Всеукраїнську громадську організацію «Всеукраїнське громадське об'єднання «Георгія» (м. Київ та регіональні представництва), Криворізьке грузинське товариство «Руставелі» (м. Кривий Ріг), Донецьке обласне товариство грузинів «Руставелі» (м. Донецьк), Луганський обласний благодійний фонд «Центр грузинської культури» (м. Луганськ), Грузинське товариство «АРАГВІ» (м. Львів), Міжнародну асоціацію грузинсько-українських культурних взаємозв'язків ім. Давида Гурамшвілі (м. Київ), Всеукраїнську асоціацію грузинських громад (м. Кривий Ріг), Всеукраїнську громадську організацію «Всеукраїнська федерація грузинської

національної боротьби «Чідаоба» (м. Запоріжжя), Миколаївське товариство грузинської культури «Мамулі» (м. Миколаїв), Миколаївське обласне грузинське національно-культурне товариство «Іберія» (м. Миколаїв)⁹.

З перелічених громадських організацій активно впливає на життя грузинської діаспори в Україні Асоціація грузинів України „Іберелі” створена в 2002 році при якій працює грузинська недільна школа, гурток грузинських танців і пісень, видається двомовний українсько-грузинський журнал «Сакартвелло». Головною метою діяльності Асоціації є розвиток і зміцнення дружби між Україною та Грузією, ознайомлення українців з грузинською культурою і традиціями. Щорічно організація проводить концерт під назвою «Вінок дружби». У 2007 році під егідою Асоціації в м. Київ було проведено Всеукраїнський фестиваль грузинської культури¹⁰.

Однією із перших на території України було створене грузинське національно-культурне товариство «Сакартвелло». 12 грудня 1992 року відбулися загальні збори грузинів Одеської області (35 осіб з 44 активістів – «осіб грузинської національності»). Присутні одногolosно вирішили створити грузинське національно-культурне товариство «Сакартвелло». Була обрана робоча рада товариства у складі 11 осіб. Головою товариства був одногolosно вибраний Леван Михайлович Самхарадзе, який керував організацією до 5 лютого 2007 року, коли на засіданні робочої ради було ухвалене рішення про обрання нового голови товариства Акакія Якобішвілі.

Зусиллями робочої ради 29 січня 1993 р. було зареєстровано Грузинське національно-культурне товариство «Сакартвелло». Однак важливою проблемою для товариства була відсутність власного приміщення. У 1990-х роках члени товариства збиралися переважно на вулиці В. Белінського.

Важливою подією в житті товариства було відкриття грузинської недільної школи 9 листопада 2001 року. По неділях учні вивчали грузинську мову, історію грузинської культури, грузинські обряди, пісні та танці.

Асоціація з 2000 по 2007 роки видавала щоквартально тиражем 500 до 7 тисяч екземплярів газету «Нова Грузія».

При центрі відкритий і успішно виступає вокально-інструментальний ансамбль «Горець», діє постійна експозиція «Грузинські національні костюми» та «Сакартвелло - мій край рідний».

З 1998 р. місію координації та консолідації грузинської діаспори Одеси виконує Генеральне консульство Грузії в Одесі. Уперше ідея заснування консульства Грузії в Одесі була висловлена під час візиту міського голови Едуарда Гурвіца в Грузію у 1996 року, в результаті якого був підписаний Договір про встановлення дружніх зв'язків між Одесою й Тбілісі.

Відкриття консульства відбулося 26 травня 1998 року. У консульський округ Одеського консульства включені Автономна республіка Крим, Одеська, Херсонська та Миколаївська області. Показово, що в консульський апарат увійшли представники товариства «Сакартвело»¹¹.

Вдалим та дієвим механізмом поглиблення культурно-гуманітарного співробітництва між Україною та Грузією було проведення року Грузії в Україні та року України в Грузії впродовж 2005-2007 років. Вони мали на меті: відродження культурних традицій України і Грузії; знайомство України та Грузії з культурним надбанням один одного і його популяризація; створення сприятливої атмосфери для розвитку культури і мистецтва в Україні та Грузії; зміцнення дружніх та ділових стосунків між Україною та Грузією.

Відтак 25 березня 2005 року в Національному театрі опери і балету імені Тараса Шевченка пройшла урочиста церемонія відкриття року Грузії в Україні президентами двох країн. У рамках заходу відбулася низка мистецьких акцій, які презентували класичне і сучасне мистецтво Грузії. Рік Грузії в Україні – це широка палітра грузинської культури, яку митці презентували упродовж року, оскільки мистецтво Грузії, її культура були представлені у всьому своєму розмаїтті: постановки Державного театру ім. Шота Руставелі, виступи Національного ансамблю ім. Сухішвілі, фестивалі грузинського кіно та нового грузинського кіно, фестиваль сучасної грузинської музики «Живий звук Боржомі», всіякого року виставки книг та документів, спортивні зустрічі – це далеко не повний список заходів, які мали змогу відвідати українські поціновувачі¹².

У рамках року Грузії в Україні в Києві з'явилася перша православна грузинська парафія, її відкриття ознаменувалося урочистим богослужінням у київському храмі Різдва Христового над Дніпром у січні 2006 року.

Підбили підсумки на церемонії закриття Року Грузії в Україні, яка відбулася 4 квітня 2006 року в Національному театрі опери і балету імені Тараса

Шевченка, Міністр закордонних справ Грузії Гела Бежуашвілі і Надзвичайний і Повноважний Посол Грузії в Україні Григол Катамадзе¹³.

Одразу після завершення "грузинського культурного року" 23 червня 2006 року Президент України Віктор Ющенко з метою активізації і поглиблення співробітництва, зміцнення зв'язків між Україною і Грузією в економічній, соціальній та гуманітарній сферах указом Президента № 565/2006 доручив Кабінету Міністрів України у місячний термін організувати проведення в 2006-2007 роках Року України в Грузії¹⁴.

У Тбіліському державному театрі опери і балету ім. З. Паліашвілі 28 вересня 2006 року відбулася урочиста церемонія відкриття Року України в Грузії. Для участі у заході до Грузії прибула українська делегація на чолі із Міністром культури і туризму України Ігорем Лиховим. До офіційної делегації увійшли заступник Міністра закордонних справ України Володимир Хандогій, а також представники Міністерства культури і туризму України¹⁵.

Культурна програма Року України в Грузії включала виставку робіт народної художниці України Людмили Мешкової на тему, «О Грузія! Ти сестра моя!» (кераміка, фотографія); тиждень українського кіно в Грузії з одночасним проведенням виставки «100 малюнків Олександра Довженка»; проведення круглого столу на тему: «Сучасне кіномистецтво: погляд у майбутнє»; круглий стіл «Українсько-грузинські літературні зв'язки»; візит делегації українських письменників; концерти вокальних і танцювальних ансамблів з регіонів України в містах-побратимах; виставка робіт Марії Примаченко «Українське примітивне мистецтво». Проведення Року України в Грузії, що закінчився 28 вересня 2007 року, охопило широке коло заходів у політичній, культурній та інших сферах і стало ще одним кроком у зміцненні дружби та партнерства між українськими та грузинськими державами й народами. Зокрема, в м. Тбілісі відбулися Дні Києва, в м. Кутаїсі пройшли Дні Житомирщини в Імереті, в м. Батумі пройшли Дні України в Аджарії і т.д.

Також одним із напрямів культурно-гуманітарного співробітництва стало взаємодія між вищими навчальними закладами двох держав, зокрема: Київського національного університету ім. Т. Шевченка з Тбіліським державним університетом ім. І. Джавахішвілі та Батумським державним університетом ім. Ш. Руставелі; Одеського національного університету ім. І. Мечникова з Тбіліським

державним університетом ім. І. Джавахішвілі та Батумським державним університетом ім. Ш. Руставелі; Ніжинського державного університету та Харківського медичного університету з Кутаїським державним університетом імені А. Церетелі; Запорізького приватного класичного університету з Тбіліським університетом ім. Д. Агмашенебелі; Національного транспортного університету (м. Київ) з Тбіліським авіаційним університетом; Київським університетом права НАН України та Кавказьким міжнародним університетом; Національним Університетом водного господарства та природокористування (м. Рівне) та Тбіліським університетом імені Г.Робакідзе¹⁶.

Проблемним питанням у культурно-гуманітарній сфері між Грузією та Україною стала процедура проходження ліцензування та акредитації низки філій вищих навчальних закладів України, які діють у Грузії. Відповідно до законодавства Грузії, кожна філія має отримати окрему ліцензію, і навіть після її отримання та акредитації заклад не має права видавати дипломи студентам, які розпочали навчання до офіційного отримання Вузом акредитації. У разі наявності в громадянина Грузії диплома іноземного зразка, у тому числі українського, при продовженні навчання в Грузії він зобов'язаний пройти процедури нострифікації та надати документи, що підтверджують його перебування в Україні як мінімум протягом 2 років.

Так, після проведення перевірки Генеральною прокуратурою Грузії у 2008 році, свою діяльність припинило Тбіліське відділення представництва в Грузії Київського Славістичного університету. Крім того, Міністерство освіти і науки Грузії неодноразово наголошувало Посольству України в Грузії, що Тбіліська філія Міжрегіональної академії управління персоналом (Грузинський навчально-консультаційний центр відкритої освіти МАУП у м. Тбілісі), Українсько-грузинська міжнародна академія управління персоналом у м. Руставі (Руставський інформаційно-консультаційний центр відкритої освіти МАУП), Українсько-грузинський навчально-науковий міжнародний інститут при Університеті економіки і права «КРОК» у м. Марнеулі та Батумське відділення представництва в Грузії Київського Славістичного університету діють на території Грузії незаконно.

Окрім того, співробітництво в культурно-гуманітарній сфері відбувалося і за напрямком взаємної підготовки спеціалістів у різних сферах. Зокрема відповідно до Угоди між Міністерством закордон-

них справ України та Міністерством закордонних справ Грузії про підготовку дипломатичних працівників підписаною 04 квітня 2006 року Дипломатична академія України при МЗС України підготувала на державне замовлення Грузії низку спеціалістів у сфері зовнішньої політики, які успішно продовжили свою роботу у зовнішньополітичному відомстві Грузії.

З 2007 року при Тбіліському державному університеті ім. І.Джавахішвілі працює Інститут україністики. На сьогодні спеціальність «українська мова та література» можна також отримати на відділенні української мови і літератури кафедри слов'янських мов Сухумського державного університету (м. Тбілісі). Натомість в Київському національному університеті ім.Т.Шевченка можна отримати освіту за спеціальністю картвелологія, грузинська мова і література.

Бажання встановити дружні зв'язки виявляють не тільки вищі навчальні заклади, але й середні школи двох держав. Міністерство освіти і науки Грузії активно опрацьовувало з українською стороною питання співробітництва між середніми школами двох країн з метою обміну досвідом та знаннями; започаткування спільних навчальних програм, зокрема щодо обміну учнями і вчителями; проведення спільних конференцій, семінарів та шкільних досліджень; випуску шкільних видань.

Так, Тбіліська публічна школа №41 ім. М. Грушевського уклала чотири угоди про співробітництво з середніми школами України та колегіумом Києво-Могилянської Академії, а Київська скандинавська гімназія встановила партнерські відносини з Тбіліською приватною школою «Опіза».

Двостороннє культурне співробітництво зберігає свою високу динаміку та наповнюється успішно реалізованими проектами та мистецькими заходами, урочистими подіями, присвяченим державним і народним святкам Грузії і України, пам'ятним датам видатних грузинських та українських діячів культури, мистецтва, спорту, науки.

Так для українців в Грузії щорічною традицією стало проведення святкових заходів із нагоди вшанування пам'ять Лесі Українки, яку було започатковано 26 лютого 1996 року з нагоди 125-ї річниці з дня народження поетеси. У 2006 році в Тбілісі було встановлено пам'ятник Л. Українці.

Також традиційним стало святкування Шевченківських днів; Дня незалежності України; Дня Перемоги, Дня Соборності України; Дня Конституції

України; Дня української писемності та мови, а також проведення всегрузинського конкурсу читців поезії Кобзаря та Міжнародного конкурсу з української мови імені Петра Яцика.

Натомість грузинська громада в Україні традиційно щорічно організовує урочисті заходи з відзначення Дня Незалежності Грузії, Дня святого Георгія, Дня народження великого грузинського поета Д. Гурамішвілі, Дня національного єднання.

Однією із форм взаємодії Грузії та України в культурно-гуманітарній сфері стало вшанування пам'яті видатним діячам двох держав шляхом взаємного встановлення пам'ятників. У першій половині 2007 року відбулось взаємне відкриття пам'ятників: у березні 2007 року Тарасу Шевченку у Тбілісі, а у травні 2007 року – Шота Руставелі у Києві.

Також за підсумками державного візиту 24-26 березня 2005 року в Україну Президента Грузії М.Саакашвілі було прийнято рішення про відкриття пам'ятника Лесі Українці в грузинському місті Телаві. При виборі місця встановлення пам'ятника було враховано, що Л.Українка певний час жила та працювала в м.Телаві. Авторами скульптури стали О.Рубан, В.Ліповка та архітектор В.Скульський. Вони створили скульптурну композицію висотою у 3,5 метри, яка складається зі бронзової стоячої фігури поетеси та гранітного постаменту висотою 1 метр. У травні 2008 року пам'ятник Лесі Українці був доставлений з України до грузинського міста Телаві та був переданий в дар адміністрації Телавського муніципалітету. У січні 2010 року в центральний парку м.Телаві, напередодні візиту до Грузії Президента України в рамках участі в Енергетичному саміті, пам'ятник було встановлено, але офіційного відкриття не відбулося, оскільки згаданий візит було скасовано.

Подальшому зміцненню традиційної дружби між українським та грузинським народами сприяло відкриття 19 грудня 2008 в м. Боржомі пам'ятного знаку біля церкви Святого Миколая на честь полтавських та чернігівських козаків, що були переселені до Грузії у 1853-1854 роках.

Пам'ятний знак виготовлений та встановлений за сприяння української громадської організації Союз «Дніпро» відповідно до бюджетної програми 1401150 «Заходи щодо підтримки зв'язків з українцями, які проживають за межами України». В урочистих заходах взяли участь представники Посольства України в Грузії, Адміністрації Президента Грузії, керівництво міст Боржомі, Баку-

ріані, Сурамі та інших населених пунктів регіону Самцхе-Джавахеті, настоятель Боржомської єпархії отець Серафим, представники української діаспори, громадських організацій, ЗМІ.

Вагомий внесок у культурне-гуманітарне співробітництво вносять засоби масової інформації, оскільки завдяки їм обидві держави мають можливість отримувати інформацію про внутрішні події в країнах та її зовнішню політику. Зазначене закріплено в 15 статті Договору про дружбу, співробітництво і взаємодопомогу між державами від 1993 року, в якій зазначається, що «Сторони сприятимуть... ретрансляції радіо- й телепередач обох держав», а також в статтях 4 та 7 Угоди між країнами про співробітництво в галузі зв'язку від 1993 року, де зазначається, що «Сторони гарантуватимуть свободу ... передач програм телебачення і радіомовлення» та «сприятимуть одна одній в організації розповсюдження радіо і телевізійних програм».

У липні-серпні 1994 року в Грузії з метою поглиблення економічних та культурних зв'язків між Україною та Грузією на запрошення та за сприяння Посольства України в Грузії перебувала група українських журналістів, яка відзняла фільм «Від Дніпра до Кури».

З 2005 року грузинським політичним керівництвом для кращого інформування громадян Грузії про події в Україні була ініційована телетрансляція 5 каналу кабельними мережами. Однак, з 5 лютого 2010 року трансляція програми цього каналу по кабельному телебаченню Грузії була перервана. Національна комісія по комунікаціям та союзу кабельного телебачення Грузії пояснила цю ситуацію тим, що згаданий союз вирішив упорядкувати трансляцію іноземних телерадіокомпаній і саме через відсутність будь-якого контракту з 5 українським телеканалом дав вказівку своїм операторам відключити його.

Важливе значення для розширення двостороннього співробітництва в гуманітарній сфері мають туристичні зв'язки між нашими країнами. Зазначеному сприяють проведення різноманітних тематичних виставок, зокрема з 2009 року Департаментом туризму та курортів Аджарської Автономної Республіки м. Батумі проводиться щорічна міжнародна туристична виставка «BATUMI EXPO». Основна мета заходу є представлення послуг туристичної сфери регіону та нових і популярних туристичних маршрутів як для місцевих, так і для іноземних відвідувачів.

Розширюється двостороннє співробітництво і у сфері спорту. Українські та грузинські спортсмени досить успішно виступають у щорічних міжнародних змаганнях з регбі, вільної боротьби, баскетболу, дзюдо, футболу, шахів, тенісу, що проводяться у двох країнах.

Отже, співробітництво між Україною та Грузією в культурно-гуманітарній сфері здійснюється за усіма основними напрямками. Слід відзначити в цьому вагомє значення діяльності двох діаспор, проведення “культурних років” в Грузії та Україні, взаємодію між вищими та середніми навчальними закладами, а також розвиток спортивних та туристичних зв’язків між двома державами.

ПОСИЛАННЯ:

¹ Верховна рада України: Договір про дружбу, співробітництво та взаємодопомогу між Україною та Грузією, [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/268_005.

² Посольство України в Грузії: Українці в Грузії [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://georgia.mfa.gov.ua/ua/ukraine-ge/ukrainians-in-georgia>.

³ Борис Михайло: “Українсько-грузинська дружба перевірена віками”, Юрій Атаманюк, Час і Події, номер 2008-29, [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.chasipodii.net/article/3366/?vsid=040067543ce11ae55eb2b2b33fa4b7d8>.

⁴ Посольство України в Грузії: Асоціація українців – мешканців Грузії [Електронний ресурс]/ Режим доступу: <http://georgia.mfa.gov.ua/ua/ukraine-ge/ukrainians-in-georgia/ngo>

⁵ Борис Михайло: “Українсько-грузинська дружба перевірена віками”, Юрій Атаманюк, Час і Події, номер 2008-29, [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.chasipodii.net/article/3366/?vsid=040067543ce11ae55eb2b2b33fa4b7d8>.

⁶ Посольство України в Грузії: Українці в Грузії [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://georgia.mfa.gov.ua/ua/ukraine-ge/ukrainians-in-georgia>.

⁷ Посольство України в Грузії: Українська громада в Грузії [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.mfa.gov.ua/georgia/ua/28494.htm>.

⁸ Посольство Грузії в Україні: Діаспора [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ukraine.mfa.gov.ge/index.php?lang_id=GEO&sec_id=1082.

⁹ Державна реєстраційна служба України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.drsv.gov.ua/show/2419>.

¹⁰ Грузинский культурно-образовательный центр «Иберия» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://georgia.mfa.gov.ua/ua/ukraine-ge/ukrainians-in-georgia>.

¹¹ Грузини в Одесі: історія та сучасність / О.Музичка; Генеральне консульство Грузії в м.Одеса. – О.: ВМВ, 2010 – 291 с.

¹² Богдана К. Рік Грузії в Україні: мистецькі проекти/ Богдана Костюк – 05.04.2005 – Інформаційний портал “Радіо свобода” [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.radiosvoboda.org/content/article/929033.html>.

¹³ Степула Н. Завершення Року Грузії в Україні / Надія Степула – 05.04.2006 – Інформаційний портал “Радіо свобода” [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.radiosvoboda.org/content/article/942579.html>.

¹⁴ Указ Президента України № 565/2006 Про проведення Року України в Грузії – 23.06.2006 – Офіційний сайт Президента України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.president.gov.ua/documents/4617.html>.

¹⁵ Рік України пройде у Грузії – 27.09.2006 – Інформаційний портал “Gazeta.ua” [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://gazeta.ua/articles/life/_rik-ukrayini-projde-u-gruziyi/132241.

¹⁶ Посольство України в Грузії: Культурно-гуманітарне співробітництво між Україною та Грузією [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://georgia.mfa.gov.ua/ua/ukraine-ge/culture>.

Fursa A.A. Georgia-Ukraine: cultural and humanitarian intergovernmental dialogue (1991–2009) / Diplomatic Academy of Ukraine, Ministry of Foreign Affairs of Ukraine.

In the article the main directions of cooperation between Georgia and Ukraine in the cultural sphere (after the collapse of the Soviet Union and creation of two independent states – Georgia and Ukraine) were analyzed and extracted. In particular in the fields of science, education, culture, arts, sports and tourism.

Keywords: Georgia, Ukraine, Ukrainian-Georgian relations, cultural and humanitarian cooperation.

Фурса А.А. Грузия-Украина: культурно-гуманитарный межгосударственный диалог (1991–2009 гг.) / Дипломатическая академия Украины при Министерстве иностранных дел Украины.

В статье проанализированы и выделены основные направления развития сотрудничества между Грузией и Украиной в культурно-гуманитарной сфере после распада Советского Союза и образования двух независимых государств – Грузии и Украины. В частности в областях науки, образования, культуры, искусства, спорта и туризма.

Ключевые слова: Украина, Грузия, украинско-грузинские отношения, культурно-гуманитарное сотрудничество.

Стаття надійшла до редколегії 06.05.2013

Прийнята до друку 03.06.2013